

ratura populară cu scopul de a da creațiilor lor un caracter național, scriitorii noștri de la sfârșitul secolului al XIX-lea, aveau în primul rând, un ideal social mai concret: ridicarea lumii satului prin cultură și literatură. Plaiurile natale, frumusețile naturii și comorile populare ale strămoșilor constituie sursele principale de inspirație.

Iosif Vulcan, Isaia Bosco, Iosif Ioan Ardelean, David Voniga în ciuda stângăciilor stilistice ale poeziilor lor, prin bogăția tematică, prin răspîndirea și afirmarea dragostei față de arta populară au adus o prețioasă contribuție poeziei ardelen, crișene și bihorene.

Literatura română de pe aceste meleaguri este mai cu seamă o literatură eroică, militantă și mobilizatoare, fiind o literatură națională, în sensul pozitiv al cuvîntului. Pe lângă rolul mobilizator, literatura română din Transilvania și Ungaria, a avut încă un caracter specific: notele dominante ale creației populare. Provenind din mediul rural, cei mai mulți au scris într-o factură populară, începîndu-și cariera artistică cu prelucrări și culegeri de folclor. Poeziile lor cu subiecte istorice și populare au avut menirea să lumineze poporul.

Critica literară pe acești poeți nu prea i-a luat în seamă. Ei au fost modești mînuitori de condei, în marea lor majoritate gazetari, dascăli și preoți. Totuși nu trebuie să uităm, că au scris într-o perioadă cînd limba română lupta pentru supraviețuire în aceste locuri. În pofida adversităților, prin aceste creații se închea o limbă literară, ca un instrument supradialectal de intercomunicare românească.²⁰

20 Maria Berényi, *Influența folclorului asupra literaturii românești din Ungaria în secolul al XIX-lea*, în: „IZVORUL Revistă de etnografie și folclor”, Nr. 29, Red. Emilia Martin, Giula, 2008, p. 3-19.

MANÓ BARNABÁS KUKÁR

Cercetarea folclorului coregrafic românesc din Ungaria și din județele Arad și Bihor. Bibliografie selectivă

Studiul etnografic sistematic al comunităților românești din satele cu populație mixtă din Ungaria, cu o cultură care conservă încă numeroase elemente arhaice, a început în anii 1960. Specialiștii români din țară au cercetat cu precădere textul folcloric, obiceiurile și credințele populare, adică domenii în care caracterul etnic este evident. Alături de acestea, a fost permanentă și înregistrarea dansurilor tradiționale, a folclorului coregrafic. După datele din muzee și arhive, în acest domeniu românimea este cea mai cercetată etnie din țară.

În volumul *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria* editat în 2017 a apărut un studiu mai amplu despre cercetarea folclorului coregrafic la românii din Ungaria. Completând analiza publicată în volum redăm mai jos o bibliografie a studiilor, articolelor, lucrărilor de diplomă care au ca subiect dansurile populare, cu scopul de a ajuta cercetările de viitor.

Bibliografie selectivă

BARTÓK Béla

1913

Cântece populare românești din comitatul Bihor (Ungaria). București: Academia Română.

1952

Népzene és a szomszéd népek népzeneje. Budapest: Zeneműkiadó.

1967

Rumanian Folk Music. Vol. 1. *Instrumental Melodies*. Ed. Suchoff, Benjamin. The Hague: Martinus Nijhoff.

BÉRES András

1981

A méhkeréki táncház. *Ethnographia*, XCII. 2. sz. 481–486.

BUCSAN, Andrei

1977

A román néptánc sajátosságai. *Táncstudományi Tanulmányok 1976–1977*. 314–342.

BRADU, Ion

1981

Bartók Béla népdalkutató tevékenysége Biharban. In Csende Béla szerk.: *A népdalkutató Bartók Béla Békés, Arad és Bihar megyékben*. Békéscsaba: Rózsa Ferenc Gimnázium, 122–140.

COSTEA, Constantin

1968–1972

Folclor coreografic din Bihor. Vol. 1–2. Oradea: Casa Creației Populare a Județului Bihor.

1971

Schimb de experiență cu Republica Populara Ungara. *Revista de Ethnografie și Folclor*, Tom. 16. nr. 3. 257–258.

1977

A bihari román táncok. *Táncstudományi Tanulmányok 1976–1977*. 301–313.

COZMA, Eva

2002

Cîntece și dansuri populare românești din Ungaria. Budapest: Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria.

DULÓ György

f.a.

Hagyományos méhkeréki román néptáncok. Kézirat. MTA BTK Zenetudományi Intézet, Akt. 1381.

1995

A Méhkeréki Román Népi Együttes története. Kézirat. MTA BTK Zenetudományi Intézet, Akt. 1381.

2008

Beszélgetés Kovács Tivadarral. *Folkszemle*, május. Online. <http://www.folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id=33> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

FARKAS Tamás

2010

Egy Arad megyei település, Nadab táncélete. Kézirat. [Pályázat a Népművészet Ifjú mestere címre.]

2012

Gyűjtések Arad megyében. *Folkmagazin*, XIX. 1. sz. 14.

FELFÖLDI László – GOMBOS András szerk.

1998

Nyisztor György 1922–1987. *A népművészet táncos mestere. Emlékkönyv halálának 10. évfordulójára*. Szeged: Szeged Táncegyüttes Alapítványa.

2001

A népművészet táncos mesterei. Budapest: Európai Folklór Központ – Hagyományok Háza – MTA Zenetudományi Intézet.

FRETYÁNNÉ Kozma Éva

2000

Din tradiția muzicală la Micherechi. In Berényi Mária red.: *Micherechi. Pagini istorico-culturale*. Giula: Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, 278–341.

GOMBOS András

f.a.

Hagyományörző mozgalom és együttesek Magyarországon. Kézirat. Online. <http://www.muharay.hu/index.php?menu=133> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

2000a

Gál György néptáncos, a „Népművészet Mestere”. Békési Műhely, 57–62. [„A Térség, amiben élünk” különszám.]

2000b

Egy eleki táncos egyéniségvizsgálata. In Cseri Miklós – Kósa László – T. Bereczki Ibolya szerk.: *Paraszti múlt és jelen az ezredfordulón. A Magyar Néprajzi Társaság 2000. október 10–12. között megrendezett néprajzi vándorgyűlésének előadásai*. Szentendre: Magyar Néprajzi Társaság – Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum, 677–693.

2000c

A méhkeréki Nyisztor György. *Folkmagazin*, VII. 2. sz. 34–35.

2001

A „Népművészet Mestere” cím. A tehetséges paraszti előadók és alkotók kitüntetése Magyarországon. In Felföldi László – Gombos András szerk.: *A népművészet táncos mesterei*. Budapest: Európai Folklór Központ – Hagyományok Háza – MTA Zenetudományi Intézet, 7–17.

2002

Az eleki Szabó Péter táncának sajátos vonásai. *Zenatudományi Dolgozatok* 2001–2002. 259–272.

2010a

Táncos örökségünk. Budapest: Muharay Elemér Népművészeti Szövetség. (Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem, 3.)

2010b

Sajátos stílusjegyek egy eleki román táncos egyéniség táncában. In Felföldi László – Müller Anita szerk.: *Hagyomány és korszerűség a néptánc kutatásban*. *Pesovár Ernő emlékezete*. Budapest: MTA Zenatudományi Intézet, é.n., 103–118.

GYALOG László

1992

Ocazii de dans la Otlaca-Pustă. *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 12. 15–24.

HALMI Zoltán

1999

A Békés-Csongrád megyei románok táncai és a táncélethez kapcsolódó szokásaik. *Arad vidéki dialektus (Magyarcsanád, Battonya, Kétegyháza, Elek)*. Szakdolgozat (Juhász Gyula Tanárképző Főiskola). Szeged.

2004

Kétegyháza táncélete, az egyéni tánc tudás és a közösségi tánc hagyomány viszonya egy magyarországi román közösségben. Szakdolgozat (Szegedi Tudományegyetem). Szeged.

HOCOPÁN Sándor

1971

A méhkeréki táncrigmusokról. *Táncművészeti Értesítő*, 1. sz. 131–140.

1973

Strigături. In Silaghi, Petru red.: *Muguri. Scrieri ale autorilor români din Ungaria*. Gyula: Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, 289–306.

1975

Floricele. Strigături din Micherechi. Giula [Békéscsaba]: Magyarországi Románok Demokratikus Szövetsége, Békés Megyei Tanács

1986

A magyarországi románok folklórjáról. Budapest: TIT.

1993

Táncillem, táncszokások a méhkeréki joc-ban. *Tánc tudományi Tanulmányok* 1992–1993. 93–116.

1996

Táncalkalmak a magyarországi románoknál. In Kiss Mária szerk.: *Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből*. 1. kötet. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság, 139–151.

1997

Jocul duminical și de sărbători. In: Emilia Martin szerk.: *Din tradițiile populare ale românilor din Ungaria* 6. *A Magyarországi Románok Néprajza* 6. Gyula: Magyar Néprajzi Társaság, 103–126.

KÓSA László

1975

A magyarországi nemzetiségek néprajzi kutatása 1945–1975. *Ethnographia*, LXXXVI. 2–3. sz. 422–436.

KESZLER Mária

1967

A magyarországi nemzetiségek körében folytatott táncgyűjtésekről. *Táncművészeti Értesítő*, 1. sz. 76–90.

KUKÁR Barnabás Manó

2014

A magyarországi románok táncfolklorisztikai kutatásáról: történet, kritika és lehetőségek. In Bolvári-Takács Gábor et al. szerk.: *Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánc kutatásban*. IV. Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2013. november 8–9. Budapest: Magyar Táncművészeti Főiskola, 110–116.

2015

Táncfolklorisztikai gyűjtések a magyarországi románság körében. In Szőke Anna szerk.: *Sokszínű néphagyomány, sokféle módszer. Válogatás a 2013-ban megrendezett VII. Fiatal néprajzkutatók és kulturális antropológus hallgatók konferenciáján elhangzott előadásokból*. Szabadka: Grafoprodukt, 42–52.

LIPTÁK Dániel

2005

Muzică instrumentală cordofonă de joc la românii din Aletea. *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 26. 14–31.

MARTIN, Emilia

1984

Jocul la românii din Micherechi. *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 3/2. 3–9.

2003

Sărbătorile calendaristice ale românilor din Ungaria. Giula: Institutul de Cercetări al Românilor din Ungaria, Giula, 192.

MARTIN György

1964

Magyar tánc típusok kelet-európai kapcsolatai. *A Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Irodalomtudományi Osztályának Közleményei*, XXI. 1–4. sz. 67–96.

1965

Beszámoló a Népművészeti és Népművelési Intézetben végzett tánc kutató munka eredményeiről. *Ethnographia*, LXXVI. 2. sz. 251–259.

1977a

A magyar néptánc kutatás egy évtizede (1965–1975). *Ethnographia*, LXXXVIII. 1. sz. 165–183.

1977b

[Cím nélkül.] In Kovács Ágnes és Albert Zsuzsa szerk.: „Esőt, esőt, tiszta esőcskét...” A magyarországi románok néprajzából. Elhangzott: Kossuth Rádió, 1977. IV. 16.

1978

A magyar és román táncfolklór viszonya az európai összefüggések tükrében. *Művelődés*, XXXI. 2. sz. 9–13. [= In Felföldi László – Pesovár Ernő szerk.: *A magyar nép és nemzetiségeinek tánc kultúrája*. Második, javított kiadás. Budapest: Planétás, 1997, 401–406.; <http://www.folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id=32>, Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

MARTYIN Emília

f.a.

A magyarországi románok néprajzi kutatása. Kézirat. Online. http://www.erkelmuzeumbaratai.hu/pdf_anyagok/magyar_roman_neprajza.pdf [Megtekintés dátuma: 2013.01.27.]

2000

A magyarországi románok népi kultúrája. In Petrusán György – Martyin Emília – Kozma Mihály: *A magyarországi románok*. Győr: Útmutató Kiadó, 21–36. (Változó Világ, 29.)

MARTYIN László

1983

Chizeșii jocurilor micherechene. *Foia noastră*, 1. sz. 5.

MIRZA, Traian

1974

Folclor muzical din Bihor. București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor.

NAGY Judit szerk.

1983

Néptáncközlések mutatója 1947–1981. Budapest: Népművelési Intézet.

NISTOR, Viorel

1991

Folclor coreografic. Volumul 1-2. București: Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România.

1997

Folclor coreografic al românilor din Ungaria. Vol. I. *Localitatea Aletea*. Arad: Mirador.

2000

Folclor coreografic al românilor din Ungaria. Vol. II. *Localitatea Micherechi*. Giula: Autogovernarea pe Țară a Românilor din Ungaria.

NYISZTOR György

1977

Gondolatok a 30 éve megalakult Nemzetiségi Népiegyüttesről. Kézirat. Elek.

OLSVAI Imre

1973

Eleki román dallamok. In Lányi Ágoston – Olsvai Imre szerk.: *Sokszínű hagyományunkból*. 1. kötet. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda, é.n., 162–169.

PÁLFY Gyula

1986

A magyarországi román tánc hagyományok. 1-2. *Táncművészet*, 11. sz. 26–28; 12. sz. 18–20. [= Pálffy Gyula: A magyarországi román tánc hagyományok. In Felföldi László – Pesovár Ernő szerk.: *A magyar nép és nemzetiségeinek tánc kultúrája*. Második, javított kiadás. Budapest: Planétás, 1997, 407–412.]

1987

On the Folk Dance Traditions of the Roumanians in Hungary. *Hungarian Dance News*, no. 2. 22–25.

COLTA Elena Rodica, red.

2004

Obiceiuri și tradiții populare. Interferențe culturale transfrontaliere. – Népi szokások és hagyományok. Határokon átvélő kulturális interferenciák. Arad: Complexul Muzeal Arad – Munkácsy Mihály Múzeum.

ROKSZIN Renáta

2013a

Változások egy magyarországi román nemzetiségű falu tánc kultúrájában. Szakdolgozat (SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék). Szeged.

2013b

Tradiție și modernism – dansurile populare românești din Micherechi. *Izvorul. Revistă de etnografie și folclor*, nr. 34.

RUSZ Miklós

2008

[Cím nélkül]. Kézirat. Online. http://www.muharay.hu/img/file/Rusz_Miklos.pdf [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

SEBŐ Ferenc

1974

Méhkeréki lagzi. Minintelu, Ardelenescu. *Síppal–Dobbal*. A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója, 4. sz. 9–18.

1975

Az eleki tánc ház történetét elmondta Botás György klarinétos 50 éves eleki lakos. *Síppal–Dobbal*. A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója, 5. sz. 8–16.

1988

Melodii Românești. [Román dallamok]. In Martyin Emília szerk.: *A magyarországi románok néprajzából* 6. Budapest: Tankönyvkiadó, 103–121.

1994

Régi tánc házak (Elek – Szék). In uő.: *Népzenei olvasókönyv*. Budapest: Magyar Művelődési Intézet, 17. [= <http://www.folkradio.hu/folkszemle/cikk.php?id=14>, Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

T. FLOREA, Ioan

1981

Bartók Béla folklórgyűjtése Arad megyében. In Csende Béla szerk.: *A népdalkutató Bartók Béla Békés, Arad és Bihar megyékben*. Békéscsaba: Rózsa Ferenc Gimnázium, 87–121.

TÍMÁR Sándor

1956

„Zsok” Kincigpusztán. In Igaz Mária – Morvay Péter – Simon Józsefné szerk.: *Népünk hagyományai*. A társadalmi néprajzi gyűjtők legjobb néprajzi leírásai Budapest: Művelt Nép, 133–141. [= Felföldi László – Karácsony Zoltán szerk.: *Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény*. 2/A kötet. Budapest: Gondolat Kiadó – Európai Folklór Intézet, 2006, 220–227.]

1973

Az eleki román táncokról. In Lányi Ágoston – Olsvai Imre szerk.: *Sokszínű hagyományunkból*. 1. kötet. Budapest: Népművelési Propaganda Iroda, é.n., 133–161, 170–181.

1974

Az eleki táncok változása. *Síppal–Dobbal. A Sebő Együttes Klubjának tájékoztatója*, 3. sz. 24–25.

TOPA Sándorné

f.a.

Az eleki román hagyományörző együttes története. Kézirat. Online. <http://muharay.hu/img/file/elek.pdf> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

UJVÁRY Zoltán

1992

A magyarországi nemzetiségi néprajzi kutatás három korszaka a publikációk tükrében. *Néprajzi Látóhatár*, I. 3–4. sz. 1–7.

VÁSÁRHELYI László

1987

Nyisztor György. *Táncszók*, 1987 december.

VARGA Sándor

2010a

A hagyományörző munka folyamatai. Tervezés, módszerek, források, gyakorlatok. Budapest: Muharay Elemér Népművészeti Szövetség. (Helyi emlékezet, kulturális örökség, örökségvédelem, 3.)

2010b

A hagyományörző munka mai kérdései. Kézirat. Online. <http://www.muharay.hu/index.php?menu=145> [Megtekintés dátuma: 2013.01.25.]

Lucrări de diplomă la Institutul Maghiar de Artă Coregrafică:

Farkas Tamás: *Az eleki lunga tanításának módszertana*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2007.

Gombos András: *Szabó Péter, eleki táncos egyéniség vizsgálata a magyar egyéniségkutatás fényében*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 1999.

Gyalog László: *Táncalkalmak, táncrendezés, táncrend Pusztatölken*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 1988.

Halmi Zoltán: *Kétegyháza táncélete és két táncos egyéniség, Buha György és Buha Györgyné (Szretykó Anna) egy lunga-variációjának elemzése*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2001.

Hegedűsné Farkas Lilla: *A román és német kultúra együttélése Eleken*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2002.

Kökény Richárd: *Az eleki Gál György egy lunga-variációjának szerkezeti elemei*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2000.

Mlinár Pál: *A méhkeréki „tapsos” ardeleana*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2002.

Móricz Bence: *Betekintés egy Bihar megyei román település, Keményfok táncéletébe, kiemelkedő táncosának Goina Lucian pe picor nevű táncának elemzése*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2013.

Szabó Csaba: *Gál László és a Gál család szerepe az eleki román táncagyomány továbbélésében*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2001.

Weigert László: *Lunga. (Van-e különbség formailag az Eleken és Kétegyházán táncolt lunga között?)*. Szakdolgozat (Magyar Táncművészeti Főiskola). 2008.

Dansatori din Aletea în anul 1974

Echipa de păstrare a tradițiilor din Aletea în 1960

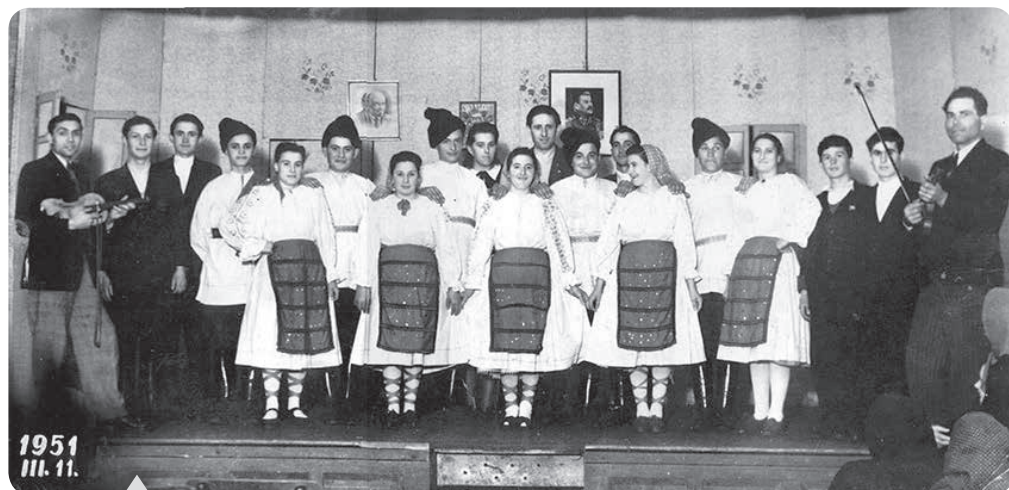

Dansatori din Chitighaz

Formația de dansuri populare din Micherechi în anii 1970

Ansamblul Folcloric Românesc din Aletea la mijlocul secolului 20

Echipa de dansuri din Aletea în zilele noastre

Dansatori din Aletea și din Micherechi

ELENA CSOBAL

Supranumele românilor din Apateu

De-a lungul anilor, studiind istoria românilor din Ungaria, am participat, aproape anual, și la cercetările de teren efectuate în localitățile în care trăiesc și români, mai precis în comunitățile românești din Ungaria. Organizate de Muzeul Județean Munkácsy Mihály în colaborare cu Uniunea Culturală a Românilor din Ungaria, de-a lungul anilor au fost efectuate anchete istorice și etnografice, vreme de 10 zile în 18 localități (Aletea, Bătănia, Crâstor, Micherechi, Săcal, Apateu, Chitighaz, Otlaca Pustă, Ciorvaș, Cenadul Unguresc, Bedeu, Vecherd, Jaca, Darvaș, Pocei, Leta Mare, Peterd, Nyíradony), iar în 5 localități dintre acestea cercetările au fost repetate peste câțiva ani. În cele zece zile, ne-au ajutat în munca noastră de cercetare, cu informații, persoane mai în vârstă, de la care muzeograful au încercat să înregistreze cât mai mult material cu privire la istoria și etnografia românilor din localitățile respective.